

Kerkdienst Janskerk 9 september 2018 - afscheid van Harry Pals van de EUG

Thema: Vrede van zwaard tot ploegijzer

Lezing: Micha 4 : 1-5 en Mattheus 5 : 38-48

Voorganger: Harry Pals

Inleiding

De twee teksten die we lezen op de eerste zondag van de cyclus over 'vrede', zijn ieder op hun eigen manier radicale teksten. Micha beschrijft de 'dag die komen zal', waarin er vrede zal zijn. De Eeuwige zal wonen onder de mensen, recht zal klinken, zwaarden zullen omgesmeed worden tot ploegijzer. Geen werktuigen meer die tot de dood leiden, maar werktuigen van groei en bloei. Een visioen van recht en vrede, waarin het verlangen naar heelheid, doorklinkt. Is dat niet te mooi om waar te kunnen zijn? In de evangelielezing worden we zelfs opgeroepen volmaakt te zijn. Mattheus houdt ons een spiegel voor van ons eigen handelen naar menselijke maat en laat ons een glimp zien hoe de wereld eruitziet als we leven vanuit de Goddelijke maat. Niet afgemeten, maar vanuit liefde zonder angst. De beelden zijn verre van zoetsappig of makkelijk te verteren. Hoe doe je dat? Hoe weten we wat het goede is om te doen? Durven we te vertrouwen dat Gods Naam ons de weg zal wijzen?

Overweging

Lieve gemeente,

Waar brengt Jezus ons? Kan ik hem volgen? Kunnen wij samen hem volgen? Een vragend lied van navolging uit Iona zongen we net. Hetzelfde hoor ik in wat Oosterhuis ons daarvoor liet zingen: wat *doet* dat vurige 'hoge woord' van God toch met ons... Het bevrijdt en troost, maar het beschaamt en tart ons ook. Wie ben Je, God? Wat wil je van ons, Jezus? Kan ik, wil ik? Dat zijn de vragen waarmee ik de jaren door geworsteld heb, tot op deze bijzondere dag.

En zo was het ook in de voorbereidingsgroep, toen we de uitdagende bijbelgedeelten van vanmorgen bespraken. Het zijn geen gemakkelijke toekomstvoorspellingen of recepten, maar visioenen, *doorzichten* die dus *perspectief* geven. En dan niet voor *ooit*, maar met een licht op onze weg *nu*.

Zo begint de profeet Micha, hij zegt wat hij *gezien* heeft [1 : 1]. En dan volgen woorden van onheil en heil door elkaar heen. Onheil als de tweedeling en uitbuiting in Gods volk doorgaan, heil als het recht van de Bevrijder-God gedaan wordt. Wat er dan te gebeuren staat hebben we gehoord: de pelgrimage van volken naar Israel - want daar vallen de goede wegen te leren, zeggen ze tegen elkaar. En dat betekent ook: de oorlog niet meer leren, vertelt Micha. Ja, oorlog moet je kennelijk leren, dat zit niet in onze genen, ondanks de *Blok* in onze onderbuik... Het blijde bericht is: de toekomst is aan het stukslaan van zwaarden tot ploegen - *stukslaan*, niet het brave 'omsmeden': er klinkt in het bijbel-Hebreeuws een hard woord: 'katat' - ik hoor er woede in, dat het *uit* moet zijn met het wapentuig: we verkopen het niet door, maar we slaan het stuk en doen er vrede mee. Het bijbelse verhaal heeft een landbouwvisioen voor ogen, van oogsten en dan zitten onder de vruchtbomen, zonder oorlogsdreiging - het gewone heerlijke leven, zo simpel is het uiteindelijk ten diepste.

En ook al is de hele wereld verslaafd aan haar goden van Mars en Mammon, van macht en geweld en geld - *wij* gaan een eigen weg. Wij beginnen, 'om te beginnen in Nederland' (weet je nog?), of eerder: om te beginnen in de kerk - om de vredespelgrimage van de volken op gang te brengen.

De Jood Jezus kende natuurlijk Micha en de andere profeten van zijn volk, en hij trekt dit onderricht radicaal door, voor zichzelf en voor zijn volgelingen ('*jullie*'), hij daagt zijn toehoorders uit hierin mee te gaan met hem.

Hij erkent wat de Joodse wet zegt: het oog van een ander is kostbaar, dat mag je niet achteloos beschadigen, dan is vergoeding nodig ('een oog voor een oog', niet meer, geen ongebreidelde wraak) - maar, zegt Jezus dan, *jullie* kunnen in vrijheid van vergelding afzien. Waag het maar om *weg* te komen uit het frame van *tegenstanders* (van *tegenover* elkaar naar *naast* elkaar, zoals wij lieten zien). Dat kan door een verrassende actie, zoals met die andere wang. Of met vurige kolen op iemands hoofd: 'je neemt mijn hemd in onderpand? neem dan ook mijn mantel maar' - tja, dan krijg ik het vannacht wel koud... Als je dat weet *wil* je dan nog wel iets van me nemen? Of met 'meer dan het gewone' doen [boektitel van Feitse Boerwinkel] : een lid van de Romeinse bezettingsmacht mocht een burger dwingen 1 mijl zijn bepakking te dragen - ga *nog* een mijl mee, dan verras je hem en raak je misschien in gesprek....

Jezus vraagt er niet om dat we hem *nadoen*, maar dat we hem *navolgen*, en daarbij in vrijheid onze eigen creativiteit gebruiken. Niet weggijken of wegduiken, niet angst of verdediging, niet soft en lievig, maar stevig jezelf laten zien als iemand die verbinding zoekt.

Bij dit alles: succes is niet verzekerd, het kan, het lukt niet altijd - het is een weg van durvend vertrouwen, van geloofsvertrouwen, van zo goed als God pogen te zijn. En dat komt voort uit de diepgang van het geloven: beseffen dat we allemaal voortkomen uit Gods scheppingskracht, dat we allemaal leven van hemelse zon en regen, van Gods welwillendheid, van *genade* zoals dat in prachtige bijbeltaal heet. Vandaaruit voluit leven is 'gaaf', 'heel' - niet volmaakt, niet met de perfectie waartoe wij onszelf laten dwingen in deze tijd van beter dan best waardoor we elkaar en onszelf uitputten, nee, juist anders: als mensen die leven in de geschonken vrijheid van Gods heilheid.

Micha en Jezus willen kwetsbare mensen moed inspreken - mensen die bedreigd worden door de machtigen uit eigen volk of door de bezetter. Hen de hoop geven dat er een weg van vrijheid en vrede in het gaan is te vinden. In het gaan... De weg die zij wijzen is geen weg van vastomlijnde leerstellingen, maar het is een zoektocht. Het vertrouwen dat daarvoor nodig is wordt opgeroepen als mensen beginnen die weg te gaan - *wij* bijvoorbeeld.

Onze tijd is niet minder bedreigend dan de tijden waarin de bijbel ontstond. Veel mensen ervaren dreiging - van een wereld die onbegrijpelijk en ongrijpbaar globaliseert, van bedrijven die voor kortetermijnbelangen gaan; van een overheid die zich achter façades terugtrekt (denk alleen maar aan de bizarre afloop v h verhaal van Lili en Howick), er worden grote groepen afgekoppeld van welvaart en welzijn. Waar blijven wij mensen zelf, met ons falen en verdriet? Wat hebben we *samen*?

En daarbij vergeten we maar al te graag hoezeer wij in het westen voor miljoenen mensen elders een bedreiging zijn, met onze tentakels van wapens en geld all over the world.

Ik heb in al deze dingen de bijbelse traditie altijd als kritische stem beleefd en juist zo als ook persoonlijk moedgevend in zware tijden. Steeds heb ik geprobeerd die stem te horen en te verwoorden, dáár onze en mijn identiteit te zoeken.

Voor nu beperk ik mij tot één samenhangende hartekreet:

Wij mensen hebben niet genoeg aan onszelf. We zijn niet autonoom - zo zijn we niet geboren, zo kunnen we niet leven, zo mogen we niet sterven. We hebben kritische kracht van buitenaf nodig. Geen macht die ons dwingt en kleinhoudt, maar juist een gezagsvolle kracht die ons groots maakt - niet groot, maar groots, fier, heel, gaaf.

We hebben de ander nodig - vooral de moeilijke ander, die ons tegenspreekt of dwarszit. We hebben de gemeenschap nodig, die ons ik relateert, die mij in een *levensverband* opneemt. We hebben de traditie nodig, die ons een *zinsverband* aanreikt, de diepgang van ervaringen van mensen vóór ons.

Wij hebben in onze samenleving de *bijbelse* traditie nodig, en de kerkelijke traditie voorzover die daarop voortbouwt. Onze cultuur is geneigd te denken dat de bronnen Athene en Rome genoeg zijn, dat de Verlichting en de Moderniteit daarvandaan komen. Maar wij moderne mensen zijn ook schatplichtig aan *Jeruzalem*, het Jeruzalem van Mozes en Jezus, van profeten en apostelen. En die bron blijft tot ons spreken in verhalen van onderweg zijn naar goed land, van de waarde van de binnenkant, van zachtheid, van verbondenheid. In die bron ligt voor de

toekomst de erfenis bewaard van het profetisch pacifisme en van het socialisme van het beloofde land en van de eerste gemeente - verbonden in de persoon van Jezus als Gods ultieme mens op aarde.

Die traditie, die bron hebben we in onze tijd meer dan ooit nodig. De urgentie daarvan heb ik de jaren door willen inbrengen. Dat is voor mij een uiterst persoonlijke opdracht en een grote troost geweest. Willen jullie die opdracht als een erfenis op jullie manier blijven behartigen? - dat vuur van visioenen, in ons verborgen... Dat is mijn hartekreet...